Bogár László: Er?szakspirál

2013 október 16. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Az Orbán Viktor hungarocellfiguráját ledönt? és meggyalázó akciót viszonylag gyorsan „lelapozta” a média, ám van a dolognak egy olyan társadalomlélektani eleme, amin érdemes lenne alaposabban eltöprengeni.

Az elmúlt évszázadok egyik legmegrendít?bb európai története minden kétséget kizáróan a francia forradalom volt.

Ez a máig is párás szemekkel ünnepelt eseménysor, ami valójában a nyugati ember legsötétebb szégyene, dönt?en éppen arról szól, hogy a verbális, majd a szimbolikus er?szak (például a szobordöntés) után miként válik megállíthatatlanná az er?szak iszonyata.

Az er?szakspirál eszkalációja megrendít? szociálpszichológiai mechanizmusának szemléltetésére talán nem is találhatnánk alkalmasabb terepet ennél az eseménynél. Nagyon nehéz pontos számot mondani, de a legvalószín?bb adat, hogy 1789 és 1794 között, öt év alatt körülbelül másfél-két millió ember halt meg er?szakos halállal Franciaországban. Talán ennél is megdöbbent?bb, hogy ebb?l több százezren nem a harctereken és nem az államilag szervezett terror futószalagján, a guillotine alatt, hanem a „spontán népharag” áldozataként, a feldühödött tömeg által szó szerint darabokra tépve.

Joggal következik mindebb?l a kérdés, mi és hogyan vezetett ehhez a felfoghatatlan iszonyathoz, mondhatni, szinte a „semmib?l”. Simon Schama, a Cambridge-i Egyetem történészprofesszora így ír err?l: „Miért volt ilyen a francia forradalom? Miért a brutalitás adta az erejét kezdett?l fogva? Miért vallottak sorra kudarcot a forradalmat stabilizálni akarók egymást követ? nemzedékei? Csak arról lenne szó, hogy a francia népi kultúra már a forradalom el?tt is brutalizálódott, és a királyi igazságszolgáltatás által végrehajtott iszonyatos nyilvános kivégzések látványára spontán véres megtorlással válaszolt? S hogy a naiv forradalmárok nem tettek semmi mást, csak megadták az embereknek a lehet?séget ezekre a megtorlásokra, és beolvasztották ?ket a szokásos politikai viselkedés eszköztárába? Lehet, hogy ez is része a magyarázatnak, de elég egy futó pillantást vetnünk a francia határokon túlra, s máris nehezen tudjuk Franciaországot olyannak látni, mintha különösképpen gyötörte volna akár a gazdagok és szegények közti veszedelmes szakadék, akár a b?nözés vagy a népi er?szak különlegesen magas szintje. Mindez legalábbis nem volt jellemz?bb rá, mint azokra az országokra, amelyek elkerülték az er?szakos forradalmat. A népi forradalmi er?szak nem valamiféle fortyogó föld alatti láva volt, amely végül utat tört magának a francia politika felszínére, s utána megégetett mindenkit, aki az útjába került. Talán jobb volna úgy elképzelnünk a forradalmi elitet, mint vakmer? geológusokat, akik maguk vágnak hatalmas lyukakat a politikai közbeszéd kérgébe, majd a fortyogó anyagot szónoklataik csövén át kivezetik a szabadba. A t?zhányók és g?znyiladékok metaforája azért sem t?nik alkalmatlannak, mert a kortársak is unos-untalan hivatkoznak rájuk. A heves változásokat

szorgalmazók közül sokakat leny?gözött a szeizmikus er?szak, amely egyszerre volt fenséges és borzalmas.” Nos, a „magyar rendszerváltás elitjei”, akiknek cinikus gátlástalansága eddig sem ismert határokat, pontosan így vágtak és vágnak „hatalmas lyukakat a politikai közbeszéd kérgébe, majd a fortyogó anyagot szónoklataik csövén át kivezetik a szabadba”, tekintet nélkül a következményekre.

Az analógiák jobb megértése érdekében összefoglalom a szerz? magyarul is kiadott m?vének (A francia forradalom krónikája) egyes lényegi következtetéseit. A korabeli Franciaországban a társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális elitek közötti diskurzus elvileg akkor és ott is megszülhette volna azt „adekvát narratívát”, vagyis azt az értelmezési keretet és fogalomkészletet, amelyben a konszenzus és az együttm?ködés esélyei is kialakulhattak volna. Ám az 1780-as évek második felét?l egyre inkább ennek az ellenkez?je figyelhet? meg.

A legbrutálisabb t?kefelhalmozási pályák felé forduló gátlástalan mohóság, az anyagi és szimbolikus javak tektonikus mélység? újraelosztási rendszerében kialakuló elosztási konfliktusok, illetve a vesztesek fenyeget?n növekv? nyomorúsága az elitcsoportokat és reprezentánsaik dönt? többségét egyre patologikusabb irányba tolta. Vagyis a józan, mértékletes, teherbíró egyezségek helyett egyre inkább „a mindenki mindenki ellen” negatív végösszeg?, gigantikus társadalmi játszmájának képe bontakozott ki. Szociálpszichológiai értelemben kezdett?l fogva jelen volt annak a katasztrofális és primitíven elbizakodott mítosznak minden eleme, hogy önmagam zsákmányszerz? képességének maximalizálását a vesztes többség folyamatos hiszterizálásával és elementáris erej? dühének a rivális elitcsoportok ellen fordításával érhetem el.

Az elbizakodottságot els?sorban az a makacs és végül teljes összeomlásba torkolló hit jelentette, amely feltételezte, hogy a tömegek amorf dühének állandó, tudatos fokozása jól és biztonságosan kézben tartható folyamat. A forradalom valójában nem volt más, mint egy „tömegpusztító fegyver”, amely arra szolgált, hogy a rejtett elitcsoportok er?forrás-elosztási küzdelmeiket a vesztes többség permanens hiszterizálásának eszkalációjával vigyék végbe.

Megrendít? látni, hogy a kitartóan sulykolt verbális agresszió hogyan vezetett hihetetlen gyorsasággal az apokaliptikusan véres terror tobzódásához, milliók értelmetlen pusztulásához. Simon Schama könyvének rövid összefoglalása közben nem lehet nem észrevenni a vészjósló párhuzamosságokat a mai magyar közhangulattal. A tudatosan szított hisztéria a történelemben mindig iszonyatos pusztulásba vezette az adott emberi közösséget. Talán még nem kés? megállítani ezt a szörny? gépezetet.

Bogár László – magyarhirlap.hu

Ajánló